

Nr. 6(128)

BAZŪNE

Latvijas Neredzīgo bibliotēkas avīzīte
par notikumiem bibliotēkas dzīvē

2022. gada 6. jūnijs

NOSLĒDZIES VIEGLĀS VALODAS MĒNESIS

Gunta Bite

Avīzītes «Bazūne» redaktore

Maijā atzīmējam Viegļās valodas mēnesi. Tāpēc pagājušo mēnesi bibliotēka īpaši pievērsās grāmatu vieglajā valodā reproducēšanai palielinātā drukā. Šobrīd bibliotēkas krājumā ir 9 grāmatas vieglajā valodā.

Lai plašāku sabiedrību informētu par vieglās valodas nozīmību, 25. maijā rīkojām tiešsaistes sarunu raidījumu «KAFIJAS PAUZE ar Guntu Anču un Irīnu Meļņiku». Šobrīd to skatīties var bibliotēkas *YouTube* kanālā.

Raidījumu varēja skatīties attālināti internetā vai klātienē bibliotēkas lasītavā Rīgā. Īpašs prieks bija par sanākušajiem sociālās aprūpes centra iemītniekiem, kuri ir vieni no vieglās valodas mērķauditorijas locekļiem.

Raidījuma laikā Gunta Anča stāstīja, ar ko vieglā valoda atšķiras no vienkāršās valodas. Vienojošais aspekts ir tas, ka abi šie pieraksta veidi atvieglo lasītājam uztvert rakstīto. Tomēr, atšķirībā no vienkāršās valodas, vieglā valoda stingri balstās uz sešiem pamatprincipiem:

1. informācijas atlasī;
2. hronoloģisko secību;
3. teksta vienotību laikā un telpā;
4. sasaistes nodrošināšanu;

5. modalitāti jeb autora attieksmi pret īstenību;
6. teikumos visam jābūt pateiktam priekšā.

Šie pamatprincipi palīdz vienkāršot tekstu, saturu un formu, lai informāciju būtu viegli ne tikai lasīt, bet arī uztvert saturu.

Irīna Meļņika nosauca vieglās valodas tiešo mērķauditoriju, kas ir šaurāka nekā vienkāršajai valodai, tomēr tā ir daudzveidīgāka. Mērķauditorija sastāv no deviņām grupām. Tajās ir:

1. cilvēki ar uztveres grūtībām;
2. cilvēki ar lēnāku intelektuālo attīstību (t.sk. ar mācīšanās grūtībām);
3. cilvēki ar psihosociāliem traucējumiem;
4. cilvēki ar disleksiju, disgrāfiju utt.;
5. cilvēki ar autiskā spektra traucējumiem;
6. nedzirdīgi un vājdzirdīgi cilvēki;
7. cilvēki pēc insulta vai galvas traumām;
8. vecāka gada gājuma cilvēki;
9. cilvēki, kuri vēlas iemācīties latviešu valodu, piem., imigranti.

Pēdējā grupā ietilps cilvēki bez traucējumiem vai attīstības īpatnībām, taču arī viņiem vieglāk apgūt valodu, ja teksti ir viegli uztverami un izrunājami. Turklāt deviņtajai grupai rakstītiem tekstiem vieglajā

valodā papildus ir vēl citi pamatprincipi, kas jāievēro.

Raidījumā dalībnieces pieminēja daiļliteratūras tulkošanas mīnusos, kas saistīti ne tikai ar tulkošanas sarežģītību un atbildību pret autora izteiksmes veidu, bet arī ar autortiesību jautājumu. Tāpat kā Braila raksts vai cits pielāgojuma veids, arī vieglā valoda ir atrunāta Marrākešas līgumā kā forma, kas palīdz tekstu uztvert un saprast tām personām, kuras atbilst LR Autortiesību likuma 22¹. panta pirmās daļas kritērijiem. Tāpēc arī grāmatas vieglajā valodā būtu atbrīvojamas no autortiesību atļaujas un atlīdzības. Tomēr viss nav tik vienkārši! Ja grāmatu Braila rakstā, palielinātā drukā un audioformātā izsniegšana attiecīgajām personām ir izsekojama, tad vieglās valodas grāmatām to ir grūti izdarīt. Tā kā neviens nevar apliecināt, ka grāmatas vieglajā valodā nelasīs arī citi cilvēki, tad vieglās valodas grāmatas tomēr ir pakļautas autoratlīdzībām.

Šī iemesla dēļ vieglajā valodā netiek tulkoti mūsdienu autoru darbi. Lai gan vieglās valodas tiešās mērķauditorijas locekļi ir izteikuši vēlmi lasīt arī mūsdienu autorus, ne tikai klasiku darbus.

Tāpēc gribas aicināt pieteikties autorus, kuri ir gatavi ziedot kāda sava darba autortiesības, lai tas tiktu iztulkots vieglajā valodā un nodots mērķauditorijai. Jāatceras, ka vieglajā valodā iespējams iztulkot tikai neliela apjoma grāmatas. Turklāt tulkošanas procesā pats autors arī var piedalīties un rast labāku tulkojumu, ievērojot iepriekšminētos vieglās valodas pamatprincipus.

Lai vieglās valodas mērķauditorija varētu lasīt arvien vairāk grāmatu, t.sk., arī jaunāko literatūru, Latvijas Universitāte sadarbībā ar Vieglās Valodas aģentūru izsludinājusi konkursu «Viegli lasīt». Tajā var piedalīties ikviens cilvēks no 18 gadu vecuma.

Konkursā jāiesniedz īsu stāstu vieglajā valodā, kas nepārsniedz 2000 vārdus. Tas var būt paša sacerēts vai tulkots cita autora darbs. Šādā gadījumā ir jāsaņem autora rakstiska atļauja.

Stāstu jāpapildina ar attēliem vai zīmējumiem. Ja tādu vēl nav, tad jāpievieno plānotās ilustrācijas apraksts.

Darbus konkursā var iesniegt līdz 19. jūnijam plkst. 23.59.

Pirms darba iesniegšanas LU mājaslapā jāaizpilda anketa, kurā jāievieto gan iesniegtā darba anotācija, gan arī savas motivācijas piedalīties konkursā apraksts. Kad tas izdarīts, tad pašu darbu var sūtīt uz e-pastu: perlsivvkonkurss@gmail.com.

Konkursa pirmās kārtas rezultātus paziņos 15. jūlijā, savukārt uzvarētājus pasludinās 8. augustā.

Aicinām izmantot šo iespēju un kļūt par autoru grāmatām vieglajā valodā. Tas ir ne tikai interesanti, bet arī noderīgi.

Diemžēl sabiedrībā, t.sk. autoru vidū, ir dažāda attieksme pret vieglo valodu. Kamēr vieni ar cieņu izturas pret mēģinājumiem tekstus pielāgot cilvēkiem, kuri nevar lasīt vai saprast rakstīto vārdu, tikmēr otri nopeļ un noniecina šos centienus. Pastāv pat uzskats, ka pielāgojot tekstus vieglajā valodā, tiek kropļota latviešu valoda. Nenoliedzami, teksti vieglajā valodā ir bez izskaistinājumiem, krāšņiem epitejiem, nemaz nerunājot par jaunvārdiem, kas mūsdienu autoru darbos parādās arvien biežāk. Un tomēr! Grāmatas vieglajā valodā netulko tāpēc, lai samazinātu oriģināla apjomu, bet gan lai grāmatā iekļauto vēstījumu padarītu saprotamu cilvēkiem, kuriem ir uztveres traucējumi. Noniecinot vieglo valodu, mēs šiem cilvēkiem atklāti pasakām «ja nevari lasīt oriģināldarbus, tad tev vispār nav jālasa». Nedomāju, ka mums ir tiesības aizgriezties no sabiedrības daļas, kas ir savādāka nekā pārējā. Mēs visi esam šīs pasaules daļa.

LAI MUMS DZĪVĒ IETU ZAĻĀK

Aina Karele

režisore

*Tie, kam dzīves ērkšķi duras,
Bieži viens pie otra turas,
Teātrī ņem vietas lētas,
Sadziedē tur visas rētas.*

Tā trīsdesmitajos gados dainoja mūsu ģeniālais rīmjū kalējs Jānis Dreslers. Arī mēs, tāda saujiņa teātra spēlmaņu no Cēsīm, joprojām mēģinām turēties kopā. Esam atraduši pieturas vietu Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Cēsu filiālbibliotēkā pie Irēnas Lāces. Tā nu sanācis, ka bijušā Cēsu uzņēmuma telpās zaudēta kā mazā, tā lielā skatuve. Viss plūst un mainās. Arī laiks, cilvēki un dzīve mainās. Pēdējie divi gadi, cīnoties ar ķīniešu mēri, gan profesionālām skatuvēm, gan pašdarbniekiem likuši ieturēt pauzi. Protams, vislielākais zaudētājs — skatītājs. Mūsu tauta mīl teātri. No tālajiem laikiem, kad spēles prieku un aizrautību mantojām no jaunlatviešiem, no Teātra tēva Ādolfa Alunāna. Arī šodien teātris paliek brīnums, kurš izdzīvo tur, kur sit sirds un riņķo asinis.

Pie Rīgas draugiem uz Neredzīgo bibliotēku Strazdumuižas ielā bijām solījušies sen. Jau vairākus gadus atpakaļ. Neizdevās. Šopavasār, kaut uz dažām stundām,

nedomājot par karu Ukrainā, norunu pildījām. Piektais maijs. Skaista diena. Debesīs tās divas krāsas, kas Ukrainas karogā. Bibliotēkas darbinieki un lasītāji mūs sagaidīja kuplā pulkā. Ko varējām viņiem parādīt? Palikām pie tās gudrības, ka visi kopā pasmaidīsim, lai ilgāk dzīvojam. **Viencēlienu «Trīs dāmas un pudele vīna»** esmu dramtizējusi pēc cēsnieces Sarmas Eneres sižetiskā stāsta. Lomās: Lidija Bērziņa, Irēna Lāce, Anita Zariņa, Ivars Ulmanis. **«Mednieku anekdotes»** — aizraujoša tautas folkloras daļa. Tur vārds tikai vīriem: Viktoram Zariņam, Raimondam Cīrulum, Ivaram Ulmanim.

Literārai pastaigai **«Gandrīz pa jokam, bet tomēr nopietni»**, punktu pielikt izdevās tikai šajā martā. Savā mājā nospēlējām uz Teātra dienu, pirmajā aprīlī kultūras biedrībā «Harmonija». Šis darbs radās, domājot par mūsu tautas dižgaru — Rūdolfu Blaumani un viņa draugu muzejnieku Jāni Gresti. Teicējas lomā — Anita Zariņa. Grestes Jānītis brīžiem — Ivars Ulmanis. Rūdolfs Blaumanis arī brīžiem — Viktors Zariņš.

Savā un spēlmaņu vārdā gribu pateikt sirsnīgu paldies bibliotēkai par viesmīlīgo uzņemšanu, skatītājiem par ziediem un aplausiem. Īpaši smaidošs paldies šoferītim Jurim, kura košais *buss* mūs vizināja no Cēsīm uz Rīgu un atpakaļ uz mājām.

IESKATS GRĀMATĀ

NERVOZIE ĻAUTIŅI (nobeigums)

Herma Cīrule

Braila raksta nodaļas maketētāja

Izmeklēšanu Frēdrika Bakmana grāmatā «Nervozie ļautiņi» veic divi policisti — tēvs

Jims un viņa dēls Jaks. Un šķiet, visas viņu dzīves jomas joprojām ietekmē Jima sieva un Jaka māte, kura viņiem abiem joprojām pat pēc viņas nāves ir autoritāte. Viņa kā mācītāja ne vienmēr iekļāvās kādos baznīcas

likumos un noteikumos — bija neērta un rāvās ārā no visiem dogmatiskajiem rāmjiem un norobežojošām barjerām, līdzīgi Jēzum bezbailīgi metoties tur, kur bija nepieciešama visvairāk — sniedzot palīdzību cilvēkiem:

«Viņa bija mācītāja, uz kuru kļiedza visi: ticīgie par to, ka viņa neesot gana ticīga, visi citi par to, ka viņa vispār ticēja Dievam. Viņa bija bijusi jūrā kopā ar jūrniekiem, tuksnesī kopā ar kareivjiem, cietumā kopā ar ieslodzītajiem un slimnīcās kopā ar grēciniekiem un ateistiem.»

Saviem vīriešiem viņa ir iemācījusi rūpēties par citiem. Lai kā viņa būtu vēlējusies pievērst ticībai savu dēlu, viņai tas neizdevās. Viņa uzskata: *«Reliģiju cilvēkiem var ieborēt, bet ticību iemācīt nevar.»*

Lēmums, ko grāmatas noslēgumā pieņem abi policisti — tēvs un dēls —, īsti neatbilst pantiem un paragrāfiem likumu krājumā, taču viņi godprātīgi ir darījuši to, ko no viņiem būtu sagaidījusi mamma un sieva:

«Patiesība. Tādas nemaz nav. Viss, ko mums izdevies noskaidrot par Visuma robežām, ir tas, ka tādu nav, un viss, ko mēs zinām par Dievu, ir tas, ka mēs neko nezinām. Tāpēc vienīgā lieta, ko mamma, kas bija mācītāja, pieprasīja savai ģimenei, bija bezgala vienkārša: ka mēs visu darīsim pēc labākās sirdsapziņas. Stādīsim ābeli, pat ja skaidri zināsim, ka rīt būs pasaules gals. Mēs varam izglābt tos, ko varam.»

Šķiet, šajā grāmatā autors ir licis uzsvāru uz vārdu «tilts». Un neticami, ka šajā vārdā var iekļaut tik daudz. Tilts, uz kuru raugās sieviete gleznā. Kāpēc viņa uz to skatās...

Tilts, no kura nolēca vīrietis, neatrodot izeju. Tilts, uz kura stāvēt, cilvēki pieņem smagus lēmumus. Šķiet, simboliski katrs no viņiem kavējas uz šī tilta, ar vēlmi izdarīt izvēli — nolēkt un visu izbeigt, vai tomēr mēģināt meklēt izeju. Šajā stāstā notiek tas, par ko sacīja Rogers: *«Tiltam ir jābūt tam, kas vieno cilvēkus.»* Cik bieži tā tomēr nav...

«Mēs meklējam kaut ko, pie kā pieķerties, par ko lāgiem pacīnīties, par ko sapņot. Mēs pēc labākās sirdsapziņas cenšamies iemācīt bērņus peldēt. Tas viss mums ir kopīgs, tomēr lielākoties mēs cits citam esam un palielkam svešinieki, mēs nekad nezinām, ko nodarām cits citam, kā tavu dzīvi ietekmē mēnējā.»

Varbūt šodien mēs pūlī viens otram pasteidzāmieš garām, un neviens no mums to nepamanīja, un tava mēteļa šķiedras pieskārs manam, vienu īsu acumirkli, un tad jau mēs bijām projām. Es nezīnu, kas tu esi. Bet, kad šovakar pārnāksim mājās, kad diena būs galā un varēsīm ļauties naktij, ieelpo dziļi. Jo arī šai dienai esam godam tikuši cauri.»

Ja esat lasījuši un jums ir tuvas Frēdrika Bakmana grāmatas «Vīrs, vārdā Ūve», «Te bija Brita Marija» vai «Omce sūta sveicienus un atvainojas», tad arī šī grāmata kļūs iemīlota. Tajā jaušama autoram raksturīgā ironija.

Lai jūs neattur no grāmatas lasīšanas savdabīgie policistu un liecinieku dialogi nopratināšanā. Patieso vērtējumu var dot, izlasot grāmatu līdz galam.

Atgādinu, ka tā izdota gan palielinātā drukā, gan Braila rakstā (5 sējumos).

**Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas
bezmaksas avīzīte**

Mājaslapa: www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā *Digitālā bibliotēka*

Publicētie materiāli ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Par publikācijām atbildīgi paši autori.